

З НОВАГА календара адарваемы першыя лісты. Рука ўсё рэдзей памыляецца, пішучы лубок з днём і месцам лібу 62.

Новы, 1962 год, становіцца нашымі буднямі. Будзям гераічны-мі, нумірымі, імклівымі. Ён і не можа быць іншым, год шэсць-дзедзят другі. Ён жа прышоў на змену непатрыману і грандызнаму шэсцьдзедзят першаму!

Непаўторны... Можна, ад таго, што мы часам вельмі ж шчодрэ карыстаемся гэтым словам — дзе дарэчы, а дзе і не — яно становіцца абідзённым. Але ўдзяваемся ў яго першародны выдатны сэнс, і як жа здарова стасуецца яно да практычнага нашай мінулага года.

Непаўторны ў гісторыі Савецкай краіны, непаўторны ў гісторыі чалавечай і сусветнай цывілізацыі — вось што такое 1961 год. Ён застаўся вяхой на стагоддзі, на тысячыгоддзі. Застаўся легендарнай перамогай савецкай навуцы — касмічнымі паветамі налётных братоў Гагарына і Цітова. Застаўся XXII з'ездам партыі і абвешчанай ім Праграмай КПСС — Камуністычным Маніфестам сучаснасці.

Цяперашняе пакаленне савецкіх людзей будзе жыць пры камунізме. Хто з працэўнага літаратуры, мастацтва, культуры не паглядзеў на сваю работу па-новому, чытаючы гэтыя словы Праграмы Камунізм перастае быць далёкай марай. Камунізм будзе ў руках тых, каму мы неспадарожна адарваем свае кнігі і спектаклі, палотны і сімфоніі, каму адчынім дзверы бібліятэк і клубу. Будзе для сабе, для сям'і і дачок, а не для далёкай нешчасдкі. І будзе наш сучаснік актыўным ці не вельмі актыўным будзёніком камунізму, будзе ён усведамляць высокую мату свайго жыцця, ці ніколі над ёй не задумваецца — гэта залежыць і ад кніжкі, якую ён прачытае, ад фільма і спектакля, якія глядзіць, ад песні, якую палюбіць.

Вось чаму ў Праграме КПСС гаворыцца: «Савецкая літаратура і мастацтва, прасякнутыя атэізмам і жывасцю, адрываюцца ад камуністычнага ідэала, адгэтуль вольна развіваецца ў савецкім чалавеку якасці будучыні новага свету...» Вось чаму на цяперашнім Усесяюзным кангрэсе па пытаннях ідэалагічнай работы было яшчэ раз падкрэслена: «Выхаванне новага чалавека — генеральная лінія нашай ідэалагічнай работы, рашучы паказчык яе дзейнасці».

Выхаванне новага чалавека... З першых сваіх крокаў савецкая літаратура і мастацтва бачылі ў гэтым галоўную задачу. Яшчэ вуснамі М. Горькага была выказана праця: «Калі б і ў чалавечым грамадстве можна было адным... вы-букм скінуць... усё мінулае, цёмнае, варварскае, як гэта было б выдатна! Але ў перабудове грамадства ўсё складаецца і цяжэй. Без поту, без душэўных пакт не ачысціць чалавечы грамадства ад усяго таго, што перажданае шчасліваму і радаснаму жыццю».

З таго часу, як сказаў Горькі гэтыя словы, прайшло многа гадоў. Выраслі савецкая літаратура і мастацтва, бліжэй падшлі до камунізма савецкае грамадства. І тым не менш не спрысцілі задаткі выхавання новага чалавека.

На наш лад выдзе атаку і веро-жае ідэалогія. Адкрытае выкрыццё Цэнтральным Камітэтам партыі цвёржы выніку культуры асобы Сталіна выкарыстоўваецца для пакліку на савецкую рэалізацыю, на марксізм-ленінізм. З другога боку, назмерна вырас узровень нашага чытача і глядача. Яго ўжо не задаволяе глядзень прастэ-найнай кніжкі, якая трыццаць га-доў называлася становай. Сёння такі твор будзе сустры-ранай умяшай.

Для таго, каб літаратура і мас-тацтва паспяхова выканалі сваю высякародную задачу, нашы вы-давецтвы і часопісы, тэатры і кі-настуды павінны выпускаць тва-

ПРАЛЕТАРЫ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР.

№ 2 (1639)

Пятніца, 5 студзеня 1962 года.

Цана 4 кап.

МЫ-У ВЯЛІКАЙ ДАРОЗЕ

ры сапраўды выдатны. Выдатны і паводле ідэала, грамадзянска-га гучання, і паводле мастацкай якасці. Не будзе служыць спра-ве камунізму нават самае вытан-чае, карункаве літаратурнае шыво, калі ў аснове яго драб-нютка, нікізкая тэма. Але і са-ма правільная, самая патрэбная ідэя, калі апрача гэтай ідэі, у творы нічога няма — ні жыццёвай вобразнасці, ні цікавага сюжэта, ні свежасці выяўленчых сродкаў, — не дасягне свайго мэты.

Усё гэта — агульнавядома. На-ма чалавека, які б гэта аспрэчаў. І тым не менш гаварыць пра гэта — ёсць падстава.

Вось чаму беларускую літэра-туру, у мінулым годзе папоўніліся яна значнымі здобіткамі. З'яві-ліся такія буйныя і цікавыя па-лотны, які «Людзі на балоце» І. Мележа, «Шэметы» М. Лобана, «Засценак Малінуха» А. Чарны-шэвіча і іншыя творы. Але ці можна лічыць нормальным той аўтар перакос у гістарычную тэ-му, што атрымаўся ў мастацкай прозе? Ніхто не прычыняе су-праць рэману аб гадах першай рускай рэвалюцыі, ад першых крокаў Савецкай ўлады, аб па-дзяях Айчынай вайны. Толькі ці ж правільна, што гэтым тэмам прысвечана пераважна больш-шасць твораў, а ў той жа час не з'явілася нічога значнага, што ўзнімала б навізныя праблемы сучаснасці? Хіба не збываецца гэтым грамадзянскім пафас літэ-ратуры? Хіба не адыходзіць тым самым літэратура ад рэальнасці аб вострых, навізных праблемах су-часнасці? Сучаснасць не ў заўва-жым да злабодзінскага сэнсу, але і не ў расцягненым да таго, што навізныя праблемы сучаснасці, нават паданіі аб паходах на Ві-зантыю выдаюцца за твор сама-га актуальнага гучання.

Калі ж мы возьмем, скажам, беларускі жывіт, то тут нас не задаволяць нішэ. Важны, на-візныя тэмы распаўсюджваюцца мастакамі рэспублікі. Але прафе-

сінальным узроўнем многіх твораў такі, што пакідаюць яны гледзе-ца абдымаць. Нама на палотнах праймаюцца ў душу, псіхалогію гера. Чаму мы падоўгу не мо-жам адарвацца ад ярэшэнкаўска-га «Качагары»! Ды таму, што ба-чымы перад сабою не толькі фігу-ру рабочага з цяжкімі, як на-вады, рукамі. Мы бачым, аб чым ён думае, што ён пережыта, ба-чымы яго мінулае і яго будучае. А вось партреты рабочых, зробле-ныя беларускімі мастакамі. Вель-мі рэдкі з іх хваляюць, прымуша-юць задумацца. Глядзіш на карціну проста, як на пасрэднае каларо-вае фота. Імёна пасрэднае. Хо-дзячы каларовае фота — до-стоінны супернік жывасці.

Які жанр, якая тэма найбольш адпавядаюць генеральнай лініі са-вечкай літаратуры і мастацтва? Рэспітэй няма. Патрэбна ўсё — публіцыстычны верш і лірычная наваля, бадабры марш і элегія, звышні плакат і сімплы пейзаж. Патрэбна ўсё, і ўсё дапамагае вы-кажэнню новага чалавека, калі толькі адчуваецца ў творы заці-каўленасць у гэтым чалавеку, лю-боў да яго. А будзе такая любоў у сэрцы мастака — будзе яна і ў творы.

Навізачы ёмка і трапіна вы-значыць галоўную задачу савецкай літаратуры і мастацтва Аляксандр Твардоўскі. У сваім выступленні на XXII з'ездзе КПСС ён гаво-рыць аб задачы маральнага забес-печэння камунізму. Так, літэра-тура, мастацтва, культура не ства-раюць матэрыяльных каштоўнас-цей, неабходных для пераходу краіны ў камуністычнае грамад-ства. Але яны падымаюць да гэтага пераходу творчы камуні-зм — чалавечы. Падымаюць, па-казваючы яму, якім павінен быць чалавек будучага, выпрош-ваючы ў характары сучасніка вы-датныя рысы чалавеча будучага, выкарыстоўваючы ў яго сямейнасці рэалізацыю, нахал невялікіх нязначных, вероных нам ідэй і нормаў.

Партыя кіліна не да абярэм, а да наступлення на ідэалагічным фронце. Гэта значыць, мы павін-ны непрымырліва ставіцца да пе-ракосіў капіталізму ў сваё-дому чужой нам ідэалогіі. «Немагчыма механічна перасяліць людзей з царства капіталізму ў царства камунізму», — гаварыў М. С. Хру-шчоў на XXII з'ездзе КПСС. — Нельга браць у камунізм чала-века, які аброс мохам капіталі-стычнага забавона. Трэба рэнай паплекцыі аб тым, каб выво-ліць яго ад грузу мінулага».

Што лепш дапамагае вызвалі-цца ад гэтага звышлага грузу мі-нулага, які не адрэе сатырычныя слова на старонках газет і ча-сопіса, са сцэны рабочага і кал-гаснага клуба? Летаўні рэспублі-канскі агляд мастацкіх атбігавед выявіў багацце нашых магчымас-цей нашых культурна-асветных ус-тавоў, нашай мастацкай сямейна-насці ў рашучым ідэалагічным суп-стані на ўсё чужое, непа-требнае нашаму грамадству. Ня-хай жа шыршыцца і шыршыцца фронт гэтага важнейшага наступ-лення.

«Мы цалкам усведамляем, якая вялікая адказнасць кладзецца ця-пер на савецкіх пісьменнікаў, якіх бавяць памочнік партыі. Шлях у нас адзін — быць з народам, быць заўсёды ў гусці жыцця, вучыцца ў народзе, у партыі і пе-...

На атрыманне Ленінскіх прэмій

Камітэт па Ленінскіх прэміях у галіне літаратуры і мастацтва пры Савецкім Міністэрстве АССР уп-лівае спіс твораў, якія пра-даставлены на атрыманне Ленінскіх прэмій 1962 года.

У ліку іх — творы беларускіх пісьменнікаў: раман А. Адамові-ча «Вайна над стрэхамі», кніга вершаў П. Броўкі «А дні ідуць...», п'еса А. Макавіча «Ля-воўка на арбіце».

БЕЛАРУСКАЯ ПАЗЭІЯ НА ЎЗБЕКСКАЙ МОВЕ

У пачатку 1962 года ў Ташкенце выйшаў першы зборнік беларус-кай пазэіі на ўзбекскай мове. З прадымов да гэтай кнігі чытач даведзецца аб раз-віцці і стане беларускай пазэі-чнай творчасці.

Да твораў кожнага пісьменніка дадзены невялікія біяграфічныя і біяграфічныя дадзеныя.

Новая ўстанова культуры

У пасёлку Сідэльскага цуиро-вага камбіната напярэдні Нова-га года адкрыўся Палац культуры. Да паслуг цуировабав глалель-на зала на 520 месца, прасторнае фая, фізкультурная зала. Ёсць памяшканні для бібліятэкі, работы гуртковай мастацкай самадзейнасці. У палацы адбыўся вялікі вечар будзёніку і рабочых камбіната.

літэратуры мастацкім словам, пра-дзіва і ярка адлюстроўваць ба-гаты і шматграннасць сацыялі-стычнай рэалізацыі, сцвярджаю-чы, сапраўды камуністычнае ў жыцці нашых людзей і выконваю-чы усё тое, што перажданае руху грамадства наперад».

Да гэтых слоў з прывітаньня п'ісма ЦК КПСС ўдзельніку III-га Пленума прэўлення Сяюза пісьменнікаў СССР усім сэрцам дапамагае кожны працднік са-вечкай літаратуры, мастацтва, культуры.

«Новы, 1962 год пачаў сваю де-рэгую. Год, які прынасе нам новыя поспехі, новыя радасці, новыя творчае натхненне, новыя пера-могі».

Шчаслівай дарогі табе, выдат-ны год выдатнай эпохі!

Да з'езда мастакоў Беларусі

Калі пачынаўся ў тэатрах, па-слухаць музыку мінулага года, можна пераканацца, што ніколі яшчэ ў нашай краіне не развіва-лася так плёна мастацтва, як у 1961 годзе.

1961 год — год пошукаў, год вялікай напружанай працы і для мастакоў Беларусі. Нельга не ўспомніць размову і спрэчку, што адбылася на пытанніх стылі і напрамку ў мастацтва. Запомні-ліся індывідуальныя выставкі п'ісмаў і твораў мастакоў, якія вель-мі напружана і шчыра шукалі новых форм.

Мы маем права патрабавання ад аднаго высокага ўзроўню выканання сваіх за-дач і ідэй. Сяюз мастакоў Бе-ларусі ўжо не той, які быў ён да Айчынай вайны. Ён налічвае ўжо не 30—40 чалавек, а далёка больш. Гэта вялікая армія людзей, якіх напружана і шчыра шукалі новых форм.

Многія твораў напісалі бе-ларускі мастакі ў 1961 годзе. Холадна думаць, што ў памяці гледача надойду застануцца Рэ-спубліканская і Усесяюзная вы-ставкі мінулага года.

Я таксама прыгадаваў ўбача-нае на выставках і задаю сабе пытанні: якія творы засталіся ў маёй памяці, якія з іх адлюстра-валі імкненні чалавека нашага часу?

Я не стаю сабе за моту раз-гледзець цалкам Усесяюзную мастацкую выставку, прысвечаную XXII з'езду партыі. Мне хо-чацца ўспомніць асобныя рабо-ты маіх таварышаў па мастац-тву — жывасці, скульптуру, графіку.

Першае жываснае палатно, пра якое хочацца гаварыць і ў якое ўкладзены вялікі, і ёсць са-заў, іманументальны змест, — гэта работа Яўгена Зайцава «Да-рагі гора» аб прыезде Мікіты Сяргеевіча Хрушчова да калгас-нікаў Беларусі. У карціне пака-зана цёплая, сардэчная гутарка кіраўніка дзяржавы і калгасні-каў. Гэтая гутарка адбываецца на полі, дзе вырашан высокі ўраджай. І вось, калі разгля-даеш карціну, перш за ўсё за-даеш сабе пытанне: ці здолеў мастак адлюстраваць кантэкст паміж высокім гоцем рэспублі-кі і народам? Сродкамі жыва-пісу, натуральнасцю, вырашэ-нем усёй кампазіцыі, сваім ка-ларытам карціна адказвае: так!

Яна робіць уражанне сваім псі-халагічным вырашэнем. І кіраў-нік дзяржавы, і калгаснікі — тут звычайныя, савецкія людзі. Ад-разу зразумела, што калгаснікі прысягну паказваць кіраўніку дзяржавы, блізкаму і роднаму ім чалавеку, свой багаты ўра-джай. Чалавек, які экспансіўна жэстыкулюе, відаць, старшыня калгаса. А вось калгасніца па-казвае Мікіту Сяргеевічу куку-рузныя пачаткі. Напэўна, гэты звычаявы. Гледачу зразумела персанажы карціны.

Палатно пластычнае не толькі па колеру, але і па форме. Яно робіць моцнае ўражанне. Веры-ца, што на карціне адлюстрава-на прада. Не толькі ў кампа-зіцыйным вырашэні твора, але і ў самой жываснай трактоў-цы яго няма нічога выдуманна-га, фальшывага. Тут паказана во-сень, калі ўжо ўсё папсела і лю-дзі радуюцца плёну свайго пра-цы. Таму такая вясёлая і бага-тая каларавая гама ў прыродзе. Гэтае базірае, мажорнае адчу-ванне перададзена і ў каларыце карціны, у пейзажы, а галоўнае — у людзях.

Гэты твор безумоўна з'яўле-цца удачай і новым словам у творчасці мастака.

Другая карціна, блізка па жы-вапіснай манеры і па сваёй ра-даснай мажорнай гамае да твора Я. Зайцава, — гэта «На зямлі бе-ларускай» (трыціх) Віталія Ціхірэ. Цэнтральная частка яго — летні беларускі пейзаж, нась-чаны цёплым і прыгажосцю прыроды. Галоўнае ж у гэтай карціне — група дзяўчат, якія ні-бы ўвабляюць прыгажосць і гармонію прыроды Беларусі. квітнеючае маладое жыццё рэ-

У кастрычніку мі-нчанае пазнаёміліся з ці-кавай Рэспубліканскай выставкай твораў са-вечкай літэратуры і мастацтва. Выстаўка была прысвечана XXII з'езду КПСС.

Сучасная тэматыка — вось што характэрна для жывасці, скульптуры, графікі, разбав па дрэву і коску, твара і іншых экспанатаў.

Калегія Міністэрства культуры БССР і БРК прафсаюза работнікаў культуры прызналі, што асабліва ярка тэма сучаснасці знайшла адлюстра-ванне ў такіх творах, які карціны І. Булгакава «Будні самігодкі» і С. Міразава «Смук у шах-тэр», скульптуры «Касманаўт» і «Надасныя му-зыканты» С. Быка, лінаграфію «Салігорскі кам-бінат» В. Садзіна, мазаічны партрэт С. Вольскага «Сцяганося міру». Адметнай асаблівасцю най-больш удалых кампазіцый у галіне твара, вы-шніх, ітэрпелі і разбав па дрэву з'яўляецца вы-карыстанне багатых народных традыцый.

Трыццаць ляд мастроў народнай творчасці, якія экспанавалі найбольш значныя творы, уза-гароджаны Ганаровымі граматамі Міністэрства культуры БССР і БРК прафсаюза работнікаў культуры. Сярод іх І. Булгакаў, С. Бык, С. Воль-

МАЙСТЭРСТВА ўмелыцаў

Міністэрства куль-туры і БРК прафса-юза работнікаў культуры выказалі ўдзячнасць гру-пе работнікаў абласных і рэспубліканскага дру-паў народнай творчасці за арганізатарскую працу па правядзенню рэспубліканскай выставкі.

Вызначныя мастацкія таленты, якія будуць спрыяць далейшаму развіццю самадзейнага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага ма-стацтва.

Мяркуецца, што гэта правядзін абласных і рэ-спубліканскіх семінараў мастроў народнай твор-часці. У гарадскіх і раённых дамах культуры бу-дуць арганізаваны студыі, гурткі выяўленчага мастацтва, мастацкай вышні і іншых відаў на-роднай творчасці. Пры абласных і гарадскіх да-мах народнай творчасці на грамадскіх асновах арганізуюцца секцыі выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

У мэтах палепшэння арганізацыйнай і метады-чнай дапамогі народным умельцам будуць рас-працаваны праграмы і навучныя планы для студыі і гурткова. Для практычнай дапамогі адлі-да разны ў год будуць вызначаць на месцы кваліфікаваны мастакі, скульптары і іншы спецыя-лісты розных галін народнай творчасці.

АГЛЯДАЮЧЫСЯ НА ПРОЙДЗЕНАЕ

ЗАІР АЗГУР, народны мастак БССР.

У левай частцы трыціх адлюстравана вяс-на, у правай — во-сень. Мастак ім-нецца паказвае прыгажосць чала-века і багаты прыроды Беларусі. Задатка нягледзячы, але мне здае-цца, аўтар карціны з ёю справіў-ся.

Трэці твор, які зрабіў на мяне ўражанне і застаўся ў памяці, — гэта карціна аб гераізме савес-кіх людзей у Айчынай вайне — «Абароны Брэскай крэпасці» Івана Ахрэмыча. Яна непадо-бна да дзея папярэдня. У яе своеасаблівы каларыт і зусім імшае жываснае вырашэне, таму што тэма Брэскай крэ-пасці рэзка адрозніваецца ад тэмы міранай працы.

Глядач бачыць смяротны бой за Радзіму. Уражан-не, якое робіць карціна, вял-дзёна на трагічнасць сюжэта, — не персістычнае. Адыходзіць ад карціны з глыбінкі перакана-на, што нельга перамажы на-род, які адуць, што такое быць свабодным. І цяжка ўзяць кра-пасць, калі яе абараняюць такіх патрыёты: яны будуць стаяць насмерць. Такія думкі выклікае гэтая цікавая і своеасаблівая карціна.

Ці ёсць у гэтых творах неда-хопы? Безумоўна, ёсць.

Мне думаецца, што над палат-ном Я. Зайцава можна яшчэ працягваць, выдзіраць яшчэ больш выразна форму кожнага персанажы, яшчэ больш тонка перадаць асэнні каларыт прыро-ды. У карціне ёсць выдатныя месцы, да якіх трэба было ўзніць усё астатняе.

Амаюць зусім слаброўную лаву даў бы В. Ціхіру. Ня-гледзячы на агульны рэалісты-чны тусіт твора, мне здаецца, ён можа быць яшчэ больш мажор-ным. Яшчэ звязаны быць 6 народная песня, калі б В. Ціхі-ра адшоў ад некаторай імпрэ-сіяніскай трактоўкі чалавека і глыбей спалучыў бы рэальную скульптурнасць чалавечай фігу-ры з імпрэсіўнасцю. Тады б знікла некаторая наўмыснасць у жы-вапісна-кампазіцыйным ладзе ўвогуле вельмі радаснага твора.

І карціна «Абароны Брэс-кай крэпасці» магла быць яшчэ больш пераканаўчай, калі б яна была паказана тавару фізі-кальнай карціны. Гэта, на маю думку, уз-мажна б характарыстыку воб-разаў.

Хочацца спыніцца і на нека-торых іншых творах, якім не ха-пае чотасці нямянога, каб яны запаміналіся таксама ярка, як адзначаныя творы.

Вось «Размінаванне горада» Машава Белянінскага. Настрой вечара перададзены цікава. Ня-гледзячы на агульны цёмнаваты каларыт, у карціне ёсць жыва-піснасць, якая абыць вока. Сю-жэт карціны — салдаці з рыз-няю для свайго жыцця ліквіду-юць рэшткі вайны. Але гэты ці-хы твор не хапае, нешта ўсё ж зрабінае яго. Магчыма нештае

сілы выраза на тварах людзей і глыбінкі псіхала-гічных перажы-ванняў, звязаных з небяспечай размінавання.

Хацелася б, каб было больш строгасці ў паказе не толькі пейзажа, але галоўным чынам, чалавека. Больш строга павінны быць адлюстраваны чалавечыя пачуцці. Ад гэтага залежыць вонкавы малюнак, і яснасць фор-мы, і сіла выяўлення.

І ў карціне «Шахтабудульнік Беларусі» Натан Воранаў больш захвапіў жываснае ўражан-нямі, чым самім чалавекам, яго больш захвапілі абставіны, у якіх знаходзіцца шахтабудульнік, чым іх псіхалагічны стан. І таму га-варыць аб гераізме карціны Во-ранава цяжка. Можна гаварыць толькі аб жываснай трактоўцы ўсяго кампазіцыйнага вырашэ-ня, больш блізка да пейзажа, чым да карцінына.

Я сказаў бы, што такі кампа-зіцыйны прыціп, дзе амаль роўныя судасныны персанажы і пейзаж, больш падыходзіць да пейзажа, адлюстраванага фігу-рамі людзей, чым для кампазі-цыйнай карціны.

Нягледзячы на жываснае май-стэрства, якое асумілі пры-сутнічае ў карціне Н. Воранава, і на асобных, цудоўна напісаных, вельмі ўдалых па форме кавал-кі, — гэтая карціна ўсё ж не ўда-лася мастаку.

Больш моцнае ўражанне робіць здымкі да карціны Н. Воранава, якія, на жаль, не былі экспана-ваны на выставцы. Пейзажы ма-стака цікавейшыя, відаць, таму, што прыціп і манера яго твор-часці больш падыходзіць для ад-люстравання прыроды, чым для паказу чалавека ў дзеянні.

Карціна «Абавязнасцях» ма-стака Міхаіла Савіцкага мае тыя ж недахопы, што і палатно Н. Воранава. Ён не хапае сабра-насці, індывідуальнасці кожнага гера, хоць яна мае вялікія вер-тасці, якія магл б паставіць яе ў рад лепшых твораў.

У сэнсе індывідуальнасці чала-века вырашэна цікава карці-на старэйшага нашага мастака Валліяна Волкава. Гэта — агу-льны партрэт народнага артыстаў СССР — У. Уладзімірскага, Г. Гле-бава і народнага мастака Бе-ларусі А. Марыкса. Тры розных ча-лавека, тры розныя па тэмпера-менту і па характары мастакі. Але ў карціне знойдзена тое, што іх аб'ядноўвае — творчасць, жада-не свай працы служыць чалаве-ку. Цікава вырашана партрэтна-група і сама яе кампазіцыя. Але мастак не адуць яркасці і яснасці святла, і карціна здаецца крыху чарнаватой.

Калі ўжо казаць аб удалых партрэтах нашых сучаснікаў, то трэба назваць «Калгаснае пас-туха» А. Гутара і «Ленінаў» Я. Ха-рытонавіча. Яны пакідаюць у гле-дача добрае ўражанне. «Калгасны пастух» напісаны вельмі жыва. У гэтым творы ёсць галоўнае — характар. І другая дадатная яго

якасць: мы бачым тут не ўвогуле калгаснага пастуха, а канкрэтную асобу.

«Ленінаў» Я. Харытонавіча на-пісана ў іншай жываснай ма-неры, але таксама падакляе свай-ёй прайдаў.

Хочацца сказаць некалькі слоў пра маладосць, але, на мой погляд, вельмі здольнага мастака І. Ста-севича. Сёння ён выступіў у Кар-цінай «Ангара-Ангара». У ёй вель-мі многа добрых, сапраўды жыва-пісных якасцей. Адчуваецца атма-сфера будучыні, ёсць цікавыя кампазіцыйныя месцы. Але ўся кампазіцыя робіць уражанне за-стаўленага жыцця. Няма адчування руху, дзеяння. Пераважае ста-тычнасць, нягледзячы на розныя падставы персанажы. Відаць, ма-стак неглыбока назіраў за рухам людзей, бо ў некаторых яго фі-гур руху неацукральны.

Прычынае ўвагу гледача кар-ціна «Беларускі прыціп» Раісы Кудрэвіч. Палатно па сваіх яка-сцях і кампазіцыйнаму вырашэ-нню блізкае нашаму чытачу. Я лічу гэты твор сучасным і ці-кавым. Ён характарыстычны для п'ісма, праймаючым настроям. Мне думаецца, што гэта найлеп-шы твор Р. Кудрэвіч, якая пры-святліла амаль усю сваю творчасць тэме маладосці.

Ну, а што ж засталася ў па-мяці ад беларускай скульптуры, якой на Усесяюзнай выставі, дарэчы, было вельмі мала? І ся-род скульптурных твораў ёсць работы, якія кранаюць жыццё-ваасцю і прабуджаюць кампазі-цыйнае вырашэне. Гэта — паўпаясны партрэт «Будульнік» і «Будульнік-сёброўкі» Андрэя За-спіска. Што ж цікавага ў гэтых работах, чым яны вышэйшыя?

Тым, што героі іх жыцця. Гэ-та — людзі, а не статуі. Аду-чаецца любоў да чалавека. Бу-даўніца — надзвычай сімпатыйна-ва вонкава багатая па ўнутраным змесце. Шкада, што не ўсюды скульптар давеў да канца, як га-варыць, кожны сантыметр формы. Ёсць месцы зусім неадпаведна-сці. А мы маем права ад такога скульптара патрабавання больш да-кананалга і больш уважлівага стаўлення да ўсіх дэталяў і кам-пазіцыйна свай работ. Гэта да-чыніцца і палатнаў фігуры, але больш за ўсё — «Будульнік-сёбро-ва».

Разуме і другі твор, у якога, як кажуць скульптары, — снігота не адораль і не дадзё. Такое ўра-жанне робіць свай кампазіцыя і цэласнасцю выканання партрэт у мармуру кітайскага мастака Дзян Джа-хэ работы Сяргея Се-ліханова. Я лічу, што гэты — вы-датны твор па сваёй праймаючым вырашэні і па майстэрству, най-лепшая работа не толькі ў парт-рэтнай сіюсе самага С. Селіханова, але адна з лепшых работ 1961 года.

Шкавае спроба С. Селіханова паказаць Афры

— Мы будем жить і пра-
цаваць пры камунізме!

У гэтых непаўторных сло-
вах, якія сталі звычайнымі,
заключалася вялікая сэнс: лю-
ды працы зрабілі мару мно-
гіх пакаленняў явамо. Мы —
людзі працы.

У працы наша шчасце. У
працы наша матэрыя, бо
усё, што мы стваряем —
стваряем для сябе, для сваіх
суайчыннікаў. І плён нашай
працы радуе ўсёх...

Ці ж можна не радавацца,
праходзячы шырокай вуліцай
рабочага пасёлка, які выра-
стае — гэты горад? Так, час ім-
ляе змяняе аблічча нашых га-
радоў і сёл...

... Яшчэ нядаўна лес

Пад-над Давіной шуму.

Гудзеў,
Рана цыкла між ім самотна
І месці паваў у вадзе...

Ды да Давіны, як годны
Відзеў,
Бясмертнай славы іспыт...

Прышоў індустрыялізацыя
Віцебск.

Узяты з поспеху, з руін...
Віцебскі домабудуны кам-
бінат, якому і прысвечаны гэ-
тыя радкі, непазнавальна змя-
ніў сваё аблічча. Яго пра-
сторыня цэхі і заводы раскіну-
ліся на крутых берагах Заход-
няй Давіны. І варты алынуцца
за праходняй, як адрыва ад-
чуваеш масаўнае дыханне кам-
біната: паветра прахлада тонкім
водарам жыцця, працуе мно-
ства стаяноў — аж гудзе зямля...

Але не водарам, не вясня-
мі і не маставымі кранамі, якія
пераносілі на сваіх плячах га-
тыя пакі і жалезабетонныя
сваяцкія сёння камбінат. Чала-
век, чым разумі і рукамі
стварылі гэтыя машыны.

Вось тое галоўнае, чым па-
праву можа ганарыцца Віцебскі
домабудуны...

Май знаёмства з першым ра-
бочым, ударнікам камуністыч-
най працы Іванам Рыгоравічам
Ісакіўскім, было наўдатым.

Любоўчыся, як спрыта, аку-
ратна працуе на пятачальна-
нага станка-аўтамата чарнявы
слесар, я запытаўся:

— Скажыце, калі ласка,
колі вы зарабляеце ў месяц?

Ісакіўскі паглядзеў на мяне
задумліва. Быццам не пачуў
пытання. Зноў чаў спачатку.

Вочы сумныя... Але раптам
яны загарэліся кірмачкай, чор-
ныя бровы ўзляцелі, як два
крылы. Паказваючы на аўтамат,
загаварыў тустым басам пра іх-
шае...

— Маленкі ды ўдаленні
аўтамат! Не здарма ў нас песня
такія ёсць: «Ой, бязоры ды
сасыны — партызанскія сёс-
ты». Амаў у кожным дрэве то
кулі, то асколі. Шлы няве-
даць. Аўтамат жа мой і зубе
наража, і навошчы іх за ад-
ну хвілінку!

Усёдухоўваўся ў рытмічную
мелодыю станка, адчуваю —
чыравана: недарэчы спытаў
пра зарплату!

Толькі праз некалькі дзён,
калі мы ўжо добра пазнамі-
ліся, Іван Рыгоравіч, нарэшце,
адказаў мне:

— А вы ведаеце... працуем
жа мы не толькі дзеля грошай...

«Працуем жа мы не толькі
дзеля грошай!» Вось, ён, новы
чалавек, яго псіхалогія, погля-
ды... Сустракаючы Ісакіўскага
сёння, працуе то ў духавым ар-
хытэктурным, то на заня-
тых праграмаў, якія нядаў-
на аднавіў даследчыцкую юбі-
лей артыстычнай дзейнасці Іс-
акіўскага, я падумаў: «Ці бы-
ла гэты чалавек дома? Не ма-
лае ж ужо, ёсць, напэўна,
сям'я, дзеці...

Прыгледзеўся ўважлівей і
зразумеў: камбінат, Дом куль-

туры стаў яму другім домам!

Аднымі думкамі, аднымі пачу-
ццямі, вялікай сям'ёй жыў у
гэтым людзі Сын іграе ў адным
аркестры з бацькам, жонка
спявае з мужам у адным хоры...

Прынасяючы шчыра: прыехаў
я на камбінат у дзесяцігадовую
намадзіроўку, а затрымаўся
на месяц. І адчуваю, што гэты
толькі пачатак нашай агуль-
нага знаёмства. Моцныя, шчы-
рыя, няўрымслівыя людзі пры-
былі, натхнілі.

Уздоўж цэхаў пяціцца доў-
гай алеяй. Паабналад дарогі
кветнікамі. Цяпер яны аспра-
дзіліся па дарожцы, размаўляю
з аэтаранам камбіната, маларом
Мікалаем Гвоздзікавым. Ён
успамінае, як яшчэ зусім ня-
даўна ўся тэрыторыя была зава-
лена адходамі ад вытворча-
сці — пільваннем, абрэзкам
лошак і проста непрыгодным
для будаўніцтва бараннем.

Усё гэта ішло ў тонкі, палла-
ся. А ў дрэвапрацоўчым цэ-
ху прастойвалі жашчынныя, лю-
дзі: не хапала фанеры, яна лі-
тавала выпуск дэварэй. І ко-
дзі не маглі мірыцца з такім
становішчам. Яны сталі шу-
каць выхад з тупіка і знайшлі
яго. На дапамогу прыйшлі ін-
жынеры і канструктары, тэхнікі
і рабочыя. Хутка, літаральна
за некалькі месяцаў, выра-
сць цэх драўляна-валікастых
пліт. Вільсчымі таннамі пліты
цалкам змянілі дарэгу фане-
ру. «Адходы вытворчасці» ста-
лі добрай сыравінай.

А калі пусцілі яшчэ адзін
цэх — цэментна-фібраштыны
пліт, а пасля завод драўляна-
стружковых пліт, — тэрыторыя
камбіната цалкам ачысцілася.
Гаварыць нават, што адходаў
станавіцца малавата...

Не ў характары сваёй чала-
вечай зацікаўнасці на да-
сплугітны Ісід ад перамогі да
перамогі — вольна яго дэвіз.

Калі было вырашана пабуду-
ваць на тэрыторыі камбіната
завод абнарода жалезабетонны
і дырэктары напаталі плянкі, якія
былі зважаны з дастаўкай на
месца вузлаў і панельў буд-
дынка завода, увесь калектыв
прыйшоў на дапамогу. «Пабу-
дуем завод сваімі сіламі!» —
сказалі рабочыя, інжынеры,
тэхнікі.

І на пустым палігоне, закіпела
праца. Капіталі ямы, траншэі,
кілі ў іх арматуру, залівалі
бетонам. Міналі дні, месяцы...

І сёння стаіць новы завод —
тонер вільсчых камбінатаў.
Вільсчымі пліткамі выхадзіць
з вяртальнага камбіната машыны
з прадукцыйнага завода, ідуць
чыгуначныя саставы.

І ведаюць Мінск і Масква,
і Данбас.

Прасторыня нашы дамы,
лісаў у сваёй песні аб до-

збраў гэты вельмі выразна і
культурына.

Заслугаўае ўвагі і работа Ва-
сіля Паліўчука «Маш партызан».

Асабліва партызанскіх жанчын.
У ім ёсць і велі і высока-
роднасць. Менш уадына вобразы
дзяцей. Дзе сціслыя да плячэй
маці галавы партызан не надуюць
камунізму належнай мужнасці і
неперажанай сілы. Наадварот,
яны стаяць нейкі мінорыя сму-
тэй. Гэта няправільна разв'язу-
ка самай кампазіцыі, бо яны паві-
ны быць з вольна разв'язу-
ка. Яны абароны сваёй маці. Гэ-
та ж не проста партызанская група,
а сімвалічная кампазіцыя. А сі-
вал павінен быць ачыны. Не бы-
ло ж такога ў час Вялікай Айчын-
най вайны, каб сны пакінулі ма-
ці-Радзіму. Таму ў самой кампазі-
цыі, я лічу, ёсць нешта памылковае.

Разам з тым майстэрства лепкі
фігуры В. Паліўчука з кожным го-
дам расце, паглыбляецца пачу-
ццёвыя формы. Яна становіцца ўсё
больш жывой і значнай.

Другая яго работа, эканавана-
вая на Усесаюзнай выставцы, імя
група «Мы патрабуем міру». Яна,
безумоўна, вельмі добра задума-
на, але ў трактоўцы сюжэта і кам-
пазіцыі вырашаны натуральны
чалавек. Чалавек без ног сядзіць
у калёсках, якія цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Мікола ВАДАНОСАУ

НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА

— Скажыце, калі ласка,
колі вы зарабляеце ў месяц?

Ісакіўскі паглядзеў на мяне
задумліва. Быццам не пачуў
пытання. Зноў чаў спачатку.

Вочы сумныя... Але раптам
яны загарэліся кірмачкай, чор-
ныя бровы ўзляцелі, як два
крылы. Паказваючы на аўтамат,
загаварыў тустым басам пра іх-
шае...

— Маленкі ды ўдаленні
аўтамат! Не здарма ў нас песня
такія ёсць: «Ой, бязоры ды
сасыны — партызанскія сёс-
ты». Амаў у кожным дрэве то
кулі, то асколі. Шлы няве-
даць. Аўтамат жа мой і зубе
наража, і навошчы іх за ад-
ну хвілінку!

Усёдухоўваўся ў рытмічную
мелодыю станка, адчуваю —
чыравана: недарэчы спытаў
пра зарплату!

Толькі праз некалькі дзён,
калі мы ўжо добра пазнамі-
ліся, Іван Рыгоравіч, нарэшце,
адказаў мне:

— А вы ведаеце... працуем
жа мы не толькі дзеля грошай...

«Працуем жа мы не толькі
дзеля грошай!» Вось, ён, новы
чалавек, яго псіхалогія, погля-
ды... Сустракаючы Ісакіўскага
сёння, працуе то ў духавым ар-
хытэктурным, то на заня-
тых праграмаў, якія нядаў-
на аднавіў даследчыцкую юбі-
лей артыстычнай дзейнасці Іс-
акіўскага, я падумаў: «Ці бы-
ла гэты чалавек дома? Не ма-
лае ж ужо, ёсць, напэўна,
сям'я, дзеці...

Прыгледзеўся ўважлівей і
зразумеў: камбінат, Дом куль-

туры стаў яму другім домам!

Аднымі думкамі, аднымі пачу-
ццямі, вялікай сям'ёй жыў у
гэтым людзі Сын іграе ў адным
аркестры з бацькам, жонка
спявае з мужам у адным хоры...

Прынасяючы шчыра: прыехаў
я на камбінат у дзесяцігадовую
намадзіроўку, а затрымаўся
на месяц. І адчуваю, што гэты
толькі пачатак нашай агуль-
нага знаёмства. Моцныя, шчы-
рыя, няўрымслівыя людзі пры-
былі, натхнілі.

Уздоўж цэхаў пяціцца доў-
гай алеяй. Паабналад дарогі
кветнікамі. Цяпер яны аспра-
дзіліся па дарожцы, размаўляю
з аэтаранам камбіната, маларом
Мікалаем Гвоздзікавым. Ён
успамінае, як яшчэ зусім ня-
даўна ўся тэрыторыя была зава-
лена адходамі ад вытворча-
сці — пільваннем, абрэзкам
лошак і проста непрыгодным
для будаўніцтва бараннем.

Усё гэта ішло ў тонкі, палла-
ся. А ў дрэвапрацоўчым цэ-
ху прастойвалі жашчынныя, лю-
дзі: не хапала фанеры, яна лі-
тавала выпуск дэварэй. І ко-
дзі не маглі мірыцца з такім
становішчам. Яны сталі шу-
каць выхад з тупіка і знайшлі
яго. На дапамогу прыйшлі ін-
жынеры і канструктары, тэхнікі
і рабочыя. Хутка, літаральна
за некалькі месяцаў, выра-
сць цэх драўляна-валікастых
пліт. Вільсчымі таннамі пліты
цалкам змянілі дарэгу фане-
ру. «Адходы вытворчасці» ста-
лі добрай сыравінай.

А калі пусцілі яшчэ адзін
цэх — цэментна-фібраштыны
пліт, а пасля завод драўляна-
стружковых пліт, — тэрыторыя
камбіната цалкам ачысцілася.
Гаварыць нават, што адходаў
станавіцца малавата...

Не ў характары сваёй чала-
вечай зацікаўнасці на да-
сплугітны Ісід ад перамогі да
перамогі — вольна яго дэвіз.

Калі было вырашана пабуду-
ваць на тэрыторыі камбіната
завод абнарода жалезабетонны
і дырэктары напаталі плянкі, якія
былі зважаны з дастаўкай на
месца вузлаў і панельў буд-
дынка завода, увесь калектыв
прыйшоў на дапамогу. «Пабу-
дуем завод сваімі сіламі!» —
сказалі рабочыя, інжынеры,
тэхнікі.

І на пустым палігоне, закіпела
праца. Капіталі ямы, траншэі,
кілі ў іх арматуру, залівалі
бетонам. Міналі дні, месяцы...

І сёння стаіць новы завод —
тонер вільсчых камбінатаў.
Вільсчымі пліткамі выхадзіць
з вяртальнага камбіната машыны
з прадукцыйнага завода, ідуць
чыгуначныя саставы.

І ведаюць Мінск і Масква,
і Данбас.

Прасторыня нашы дамы,
лісаў у сваёй песні аб до-

збраў гэты вельмі выразна і
культурына.

Заслугаўае ўвагі і работа Ва-
сіля Паліўчука «Маш партызан».

Асабліва партызанскіх жанчын.
У ім ёсць і велі і высока-
роднасць. Менш уадына вобразы
дзяцей. Дзе сціслыя да плячэй
маці галавы партызан не надуюць
камунізму належнай мужнасці і
неперажанай сілы. Наадварот,
яны стаяць нейкі мінорыя сму-
тэй. Гэта няправільна разв'язу-
ка самай кампазіцыі, бо яны паві-
ны быць з вольна разв'язу-
ка. Яны абароны сваёй маці. Гэ-
та ж не проста партызанская група,
а сімвалічная кампазіцыя. А сі-
вал павінен быць ачыны. Не бы-
ло ж такога ў час Вялікай Айчын-
най вайны, каб сны пакінулі ма-
ці-Радзіму. Таму ў самой кампазі-
цыі, я лічу, ёсць нешта памылковае.

Разам з тым майстэрства лепкі
фігуры В. Паліўчука з кожным го-
дам расце, паглыбляецца пачу-
ццёвыя формы. Яна становіцца ўсё
больш жывой і значнай.

Другая яго работа, эканавана-
вая на Усесаюзнай выставцы, імя
група «Мы патрабуем міру». Яна,
безумоўна, вельмі добра задума-
на, але ў трактоўцы сюжэта і кам-
пазіцыі вырашаны натуральны
чалавек. Чалавек без ног сядзіць
у калёсках, якія цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.
Гэта ілюстрацыя цюць жанчына.

туры стаў яму другім домам!

Аднымі думкамі, аднымі пачу-
ццямі, вялікай сям'ёй жыў у
гэтым людзі Сын іграе ў адным
аркестры з бацькам, жонка
спявае з мужам у адным хоры...

Прынасяючы шчыра: прыехаў
я на камбінат у дзесяцігадовую
намадзіроўку, а затрымаўся
на месяц. І адчуваю, што гэты
толькі пачатак нашай агуль-
нага знаёмства. Моцныя, шчы-
рыя, няўрымслівыя людзі пры-
былі, натхнілі.

Уздоўж цэхаў пяціцца доў-
гай алеяй. Паабналад дарогі
кветнікамі. Цяпер яны аспра-
дзіліся па дарожцы, размаўляю
з аэтаранам камбіната, маларом
Мікалаем Гвоздзікавым. Ён
успамінае, як яшчэ зусім ня-
даўна ўся тэрыторыя была зава-
лена адходамі ад вытворча-
сці — пільваннем, абрэзкам
лошак і проста непрыгодным
для будаўніцтва бараннем.

Усё гэта ішло ў тонкі, палла-
ся. А ў дрэвапрацоўчым цэ-
ху прастойвалі жашчынныя, лю-
дзі: не хапала фанеры, яна лі-
тавала выпуск дэварэй. І ко-
дзі не маглі мірыцца з такім
становішчам. Яны сталі шу-
каць выхад з тупіка і знайшлі
яго. На дапамогу прыйшлі ін-
жынеры і канструктары, тэхнікі
і рабочыя. Хутка, літаральна
за некалькі месяцаў, выра-
сць цэх драўляна-валікастых
пліт. Вільсчымі таннамі пліты
цалкам змянілі дарэгу фане-
ру. «Адходы вытворчасці» ста-
лі добрай сыравінай.

А калі пусцілі яшчэ адзін
цэх — цэментна-фібраштыны
пліт, а пасля завод драўляна-
стружковых пліт, — тэрыторыя
камбіната цалкам ачысцілася.
Гаварыць нават, што адходаў
станавіцца малавата...

Не ў характары сваёй чала-
вечай зацікаўнасці на да-
сплугітны Ісід ад перамогі да
перамогі — вольна яго дэвіз.

Калі было вырашана пабуду-
ваць на тэрыторыі камбіната
завод абнарода жалезабетонны
і дырэктары напаталі плянкі, якія
былі зважаны з дастаўкай на
месца вузлаў і панельў буд-
дынка завода, увесь калектыв
прыйшоў на дапамогу. «Пабу-
дуем завод сваімі сіламі!» —
сказалі рабочыя, інжынеры,
тэхнікі.

І на пустым палігоне, закіпела
праца. Капіталі ямы, траншэі,
кілі ў іх арматуру, залівалі
бетонам. Міналі дні, месяцы...

І сёння стаіць новы завод —
тонер вільсчых камбінатаў.
Вільсчымі пліткамі выхадзіць
з вяртальнага камбіната машыны
з прадукцыйнага завода, ідуць
чыгуначныя саставы.

І ведаюць Мінск і Масква,
і Данбас.

Прасторыня нашы дамы,
лісаў у сваёй песні аб до-

збраў гэты вельмі выразна і
культурына.

Заслугаўае ўвагі і работа Ва-
сіля Паліўчука «Маш партызан».

Асабліва партызанскіх жанчын.
У ім ёсць і велі і высока-
роднасць. Менш уадына вобразы
дзяцей. Дзе сціслыя да плячэй
маці галавы партызан не надуюць
камунізму належнай мужнасці і
неперажанай сілы. Наадварот,
яны стаяць нейкі мінорыя сму-
тэй. Гэта няправільна разв

НІКОЛІ Я НЕ ДУМАЮ, што заўчашнае, крыху нават прэзінцае слова «штуршок» мае мнства самых нечаканых і самых разнастайных адценняў. І ўжо зусім не ўяўляю, што яно можа прывесці чалавека ў стан гэтага лірычна-узіслага замалавона.

«Штуршок» і... замалавона... Гэты радкі я пішу ўжо ў новым, 1962 годзе. А дзеці дзесяці гадоў — яшчэ ў тым, дарэгім нашаму сэрцу «старым» годзе, я разам з мнствам знаёмых і не-знаёмых людзей з хваляваннем чакаю, калі будзіннае, прэзінцае слова «штуршок» набудзе сваё новае па-чытне гучанне. Было гэта ў Беларускай — юнім і ўжо слаўным горадзе будаўнікоў Бярозаўскай ДРЭС. Тым ранкам, калі я прыхаў на будоўлю, на вялізным стэндзе ззяла агістка: «Памятай! Да пуску першага блока засталася 005 дзён». Успомніўшы дзень, калі ля будынка галоўнага корпуса быў упершыню выставлены гэты стэнд; успомнілася, як штодня мяняліся лічбы — і ўсё ж яны па-ранейшаму заставаліся трохзначнымі (150, 145 дзён); як у гэтым саагасаваным календары — напаміну аб пачэсным абавязальстве па дэтрэмінаваму пуску першага блока электрастанцыі — з'явіўся першы міль (099 дзён). І вось нарэшце — 005 дзён.

Піць дзеці! Аказаныя, поўныя працоўнага напружання і працоўнага гераізму, дні. І ва ўсіх на вуснах адно і тое ж кароткае слова «штуршок» — першы штуршок магутнай турбіны. Гэтым жыла ўся будоўля. «Першы штуршок» набыві славянскае гучанне: першая пульсаванне магутнага сэрца электрастанцыі, пераможны фініш вялікай людскай намаганняў.

Я надытаў заўважна апошнюю ноль перад гэтым першым штуршком. Многія не спалі. Мой сусед па пакою інтэрната — маладзёжны інжынер, захапляючыся магутнасцю турбіны, сказаў: — Хіба жартанкі: уся дэзавольцыйная Расія заўтра штуркацца будзе!

І я непрыкметна запісаў той выраз. А назаўтра, зайшоўшы ў пакой, на дэзях якога была прыклеена сціпаная паперка «Гуская камісія», пачуў, як старшыня камісіі крычыў у тэлефонную трубку: — Як толькі штурханьне — адразу пазваню!

Я ўспомніў («штурханьне») і палез у кішэню па бланкет.

Але раней, чым мы «штурханьне», была яшчэ адна радасная падзея: прадуданне катла. Яно прайшло спакойна, і калі над высачынымі каменамі закурывілі шы-ды дымок, пачуліся радасныя вопіскі: «Пайшла!» Праўда, электрастанцыя яшчэ не «пайшла». Несталі апошняга гадзіны перад пускам турбіны. А потым... Не, я ніколі не чуў, каб слова «штурханьне» вымаўлялася з такім радасным нахвешаннем!

Напярэдні Новы год рэспубліканскія газеты прысвечалі цэлыя старонкі працоўнаму пазавігу Бярозаўскай ДРЭС — дэтрэмінаваму пуску першага блока электрастанцыі. Работы былі завершаны за рэкордна кароткі тэрмін. Выступілі на мітынгу ў Беларускай, сакратар Брэскага абкома партыі тав. Смірнов так і сказаў:

— Будаўнікі Бярозаўскай ДРЭС устанавілі саагасаваны рэкорд — яны выканалі цыкл складаных работ за 10 месяцаў, замест 16. Памятаю: у лютым, на тым месцы, дзе цяпер узвышаецца будынак электрастанцыі, быў яшчэ катлава: у тым жа лютым мантажнікі паставілі першую калону; крышачку пазней я бачыў, як на вяршыню каркаса ўзніклі вялізную ферму — «дэка». А ў снежні... электрастанцыя дала ток.

Казка? Цуд? Не, яшчэ адна характэрная адзнака нашага вялікага часу. Бярозаўскай ДРЭС будавалася новым прагрэсіўным метадам — збіралася, маніравалася са зборнага жалезабетону.

Бярозаўскай ДРЭС дала ток. Гэта — радасць для ўсяго нашага народа. Гэта — і мая асабістая радасць. Прызначыў, калі дзе-та год назад я ўпершыню прыхаў на Бярозаўскую ДРЭС, то яшчэ не ведаў, што менавіта гэта будоўля «прышчыцца» маё сэрцу.

Мяне цікавілі старае знамяныя па-Бярозаўскай ДРЭС — экзаватарышчы Фіша Задруцкі і Яўген Валько. Пераехаўшы на новую будоўлю, яны і тут пачэкавалі высокія ўзоры працы. Пазней я часта прыхадзіў у Беларускай, сустраў тут шмат цікавых людзей.

Сяньня ўся рэспубліка ведае прэзінцае тавар, што сваёй самаа-данай працай забеспечыў блоку Бярозаўскай ДРЭС — самай магутнай электрастанцыі Беларусі. Ся-род іх — мае старае знамяныя: і той жа Фіша Задруцкі, і той жа Яўген Валько, і той жа Міхалі Сармажыя. Ветэраны будоўлі — яны пачыналі ж. У кожнага з іх свой характар, свае біяграфія. Фі-ша Задруцкі — сціплы, нават сарам-лівы чалавек, раскаваў мяне нека-

Танік, як ён, — безліч на будоўлі. Гэта — і Міша Марціхін, брыгадзір брыгады камуністыч-най працы, той Марціхін, што разам са сваімі збіраў забеспеч-чы ўзоры мантаж катла; гэта і турбініст Вадалі Чырава — мала-дзёжны хлопец, які пабываў ужо на многіх будоўлях, стаў высокім спецыялістам сваёй справы; гэта і тыя ж «дэзавольцы»...

З імі, «дэзавольцамі», я пазнаёміўся перад самым пускам электрастанцыі. Віктар Чапка — камсорт будоўлі паказаў мяне не-вялікае пісьмо. Вось яно:

«Дэрагія таварышы, камсамоль-цы Бярозаўскай ДРЭС! Мы з рэ-дэцы сустралі вестку аб тым, што вы згоды прыняць нас у сваю працоўную камсамольскую ся-ню. Нашы калектывы класна на-вілі — 18 чалавек, усе — камса-мольцы і ўсе вырашлі паехаць на будоўлю. У нас цалер гарэла пара: кутка экзамены на атэстат сталася. Мы прыкладзім нема-

Навагоднія віншаванні

У адрас Саюза пісьменнікаў БССР прыйшло шмат тэлеграма ад дэзавольцаў і мастацтва братаў рэспублікі і краін наро-днай дэмакратыі. У тэлеграмах — віншаванні з Новым годам і пажа-данні плённых поспехаў у працы. Азербайджанскія сябры пішучы: «Някая наступіла 1962 год будзе годам новых творчых поспехаў». Шчырыя словы братаў дубоўскіх даслалі і пісьменнікі Літвы, Мал-давіі, Арменіі, артысты Беларуса-га тэатра оперы і балета, кампазі-тары і музыканты БССР.

Лінаграмы мастака Н. Папэ-скага да кнігі І. Мелена «Людзі на балоце», якая выходзіць у Дзяр-жаўным выдавецтве БССР.

Лінаграмы мастака Н. Папэ-скага да кнігі І. Мелена «Людзі на балоце», якая выходзіць у Дзяр-жаўным выдавецтве БССР.

СВЯТЛО БЕЛАЗЁРСКА

УЛ. ДАДЗІЁМАУ

лі, як «збаламучаў» яго жонка, прымушала кінуць любімую ра-боту. Было гэта на Васілевіцкай ДРЭС. І там ішла добрая слава аб экзаватарышчы Фішу За-друцкім. Потым слава экзаватарышчы знік — пацягнула жонка ў Жодзіна, дзе паставала, трух-ла ўласная хата. Стамілася ка-бета ад бясконцых вандраванняў, захацелася апажыць, як усе лю-дзі жылі. Але такое жыццё а-казалася заанада чужым для Фі-шы Задруцкага — нестала ў гэ-тым спакойным, уладкаваным жыцці... экзаватарышчы. Спраўды: што за жыццё без любімай спра-вы? Змяніў Фіша душой. Маў-чаў. Але жонка ўсё разумела. Не вытрымала, сама прапавела — прадаў тавар, каб і не спа-кушала больш.

Зрэшты, а ўжо раскаваў пра-дэка раней. Сяньня маю толькі да-дэка, што ёсць у Фішы і цудоў-ная трохкавае катэра, і ма-тэрыяльная, і душэўная уладкава-насць. Фіша Задруцкі — адзін з самых паваных людзей на будоўлі, ударнік камуністычнай пра-цы.

А цяпер некалькі слоў пра но-вых знаёмых. Першы сярод іх — Альберт Аляксандраў. Алік. Баць-ка даваў дзяцкі: старэйшаму на-пярэдні пуску электрастанцыі споўніўся годзік, маладзічаму — два тыдні. Карэньня Беларускай жыхары. А бацька няк не дача-каецца саліднага — «Альберт Аляксандраў». Ён дала ўсіх — Алік. Чым жа ён скарэй мяне! Сваёй чысцінай, характам душы, шчырасцю, Малады інжынер — мантажнік, учарашні выпускнік політэхнічнага інстытута, ён уве-браў у сябе многія выдатныя ры-сы нашай моладзі.

Танік, як ён, — безліч на будоўлі. Гэта — і Міша Марціхін, брыгадзір брыгады камуністыч-най працы, той Марціхін, што разам са сваімі збіраў забеспеч-чы ўзоры мантаж катла; гэта і турбініст Вадалі Чырава — мала-дзёжны хлопец, які пабываў ужо на многіх будоўлях, стаў высокім спецыялістам сваёй справы; гэта і тыя ж «дэзавольцы»...

З імі, «дэзавольцамі», я пазнаёміўся перад самым пускам электрастанцыі. Віктар Чапка — камсорт будоўлі паказаў мяне не-вялікае пісьмо. Вось яно:

«Дэрагія таварышы, камсамоль-цы Бярозаўскай ДРЭС! Мы з рэ-дэцы сустралі вестку аб тым, што вы згоды прыняць нас у сваю працоўную камсамольскую ся-ню. Нашы калектывы класна на-вілі — 18 чалавек, усе — камса-мольцы і ўсе вырашлі паехаць на будоўлю. У нас цалер гарэла пара: кутка экзамены на атэстат сталася. Мы прыкладзім нема-

Навагоднія віншаванні

У адрас Саюза пісьменнікаў БССР прыйшло шмат тэлеграма ад дэзавольцаў і мастацтва братаў рэспублікі і краін наро-днай дэмакратыі. У тэлеграмах — віншаванні з Новым годам і пажа-данні плённых поспехаў у працы. Азербайджанскія сябры пішучы: «Някая наступіла 1962 год будзе годам новых творчых поспехаў». Шчырыя словы братаў дубоўскіх даслалі і пісьменнікі Літвы, Мал-давіі, Арменіі, артысты Беларуса-га тэатра оперы і балета, кампазі-тары і музыканты БССР.

Лінаграмы мастака Н. Папэ-скага да кнігі І. Мелена «Людзі на балоце», якая выходзіць у Дзяр-жаўным выдавецтве БССР.

Лінаграмы мастака Н. Папэ-скага да кнігі І. Мелена «Людзі на балоце», якая выходзіць у Дзяр-жаўным выдавецтве БССР.

★ КОНКУРС НА ЛЕПШУЮ АДНААКТОВУЮ П'ЕСУ ★

У мэтах узбагачэння рэпертуару самадзейных драма-тычных калектываў і народных тэатраў твораў на сучас-ную тэму, газета «Літаратура і мастацтва» разам з Рэспуб-ліканскім Домам народнай творчасці аб'яўляе конкурс на лепшую аднаактовую п'есу.

На конкурс прымаюцца п'есы, не апублікаваныя ў друку, не перададзеныя па радыё і тэлебачанню, а таксама не па-стаўленыя на сцэне.

За лепшыя п'есы ўстаўляюцца прэміі:

- адна першая — 500 руб.
- дзе другіх — па 300 руб.
- тры трэціх — па 200 руб.
- тры заахвочальныя — па 100 руб.

Лепшыя п'есы будуць надрукаваны ў газеце і набыты РДНТ з аплатай па існуючых стаўках.

★ КОНКУРС ПРАВОДЗІЦА З 5 СТУДЗЕНЯ ПА 1 КАСТРЫЧНІКА 1962 Г. ★

Рукапісы дасілаць па адрасу:

Мінск, вул. Захарав 19, рэдакцыя газеты «Літаратура і мастацтва», з адзнакай «на конкурс».

ЖУРЫ КОНКУРСУ

Пашкевіч Н. Е. — галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» — старшыня, Талачанская А. І. — дырэктар РДНТ, намеснік старшыні. Члены журы: Рамановіч Я. С., Няфёд У. І., Губарэвіч К. Л., Пецехін В. В., Гурыч С. Я., Сабалеўскі А. Я., Вішкарэў Б. Я.

ВЫПРАБАВАННЕ ЧАСАМ

Д. БАРОДЗІЧ

Некалькі месяцаў назад Дзяр-жаўнае выдавецтва БССР выпу-сціла на рускай мове кнігу Плато-на Галавача «Дзе апошні». Ко-ратка раскажу аб незвычайным лёсе гэтай кнігі.

У пачатку 1935 года газета «Лі-таратура і мастацтва» паведамі-ла, што Платон Галавач працуе над новай апавесцю «Смерць і на-радзіліне». Далей указвалася, што твор будзе напісаны па ма-тэрыялах партызанскага руху на Случчыне. 7 лютага 1936 года ў пісьме супрацоўніку выдавецтва Е. Кантары пісьменнік паведаміў, што апавесць закончана і будзе друкавацца пад назвай «Носбі-ты нявыжываю». Надрукаваўшы яе ў майскім нумары (1936) часопі-са «Полныя рэвалюцыі», П. Га-лавач пачаў працаваць яшчэ над ад-ной апавесцю на тэму грамадзян-скай вайны — «Яны не прайдуць», якую праз год надрукаваў у тым жа часопісе.

Чытачы цёпла сустралі новыя творы пісьменніка, і ён вырашыў іх падрыхтаваць да выдання асоб-най кнігай. З пісем П. Галавача нам вядома пра настойлівае жа-данне патрабавальнага мастака яшчэ раз вярнуцца да напісання. У пісьме ў выдавецтва ён просіў даць некалькі дзён, каб папра-цаваць над апавесцю «Носбіты нявыжываю». «Шчыра раз перапішу некаторыя яе раздзелы», — так П. Галавач тлумачыў прычыну сваёй просьбы, і гэта як нельга лепш вызначала творчыя пазіцыі пісьменніка, гаворачы аб тым, што ён працягваў незвычайную па-трабавальнасць да сябе.

І вось пасля значнай перапра-цоўкі аўтар у чэрвені 1937 года дала кнігу «Дзе апошні» ў Бе-ларускае выдавецтва. Але... там яе бракуюць і з'яўляюцца рукапісы, да-даныя лёс якога, на жаль, яшчэ невядомы. У той жа час кніга ў аўтарызаваным перакладзе Я. Ма-залова ў жніўні 1937 года ўжо была гатовая да выпуску ў свет на рускай мове, як аб гэтым у той жа час паведамыла «Літаратур-ная газета».

Але ўбачыць свет і на рускай мове «Дзю апошні» даўга было не суджана. Аўтарызаваны

Падзеі ў вайну

Дзяржаўны тэатр ляген БССР паставіў новы спектакль — п'есу «Смерць і нарадзіліне» на аснове апавесці П. Галавача «Дзе апошні» (паводле аўтарскага перакладу Я. Мазалова). Спектакль паставіў у вайну ў вайну тэатр ляген, музычны наладжыў А. Са-мажыя. Мастацтва афармленне П. Выкава. Спектакль будзе па-казаны ў галоўным у дні наміну.

У Еганавіцкай сельскай бі-бліятэцы Шлоўскага раёна нады-да падымаюцца выступіць «ХХІІ з'езд КПСС» з'езд будаўнікоў на-муніцыпала, «Шлях павышэння пра-дукцыйнага працы ў сельскай гаспадарцы», кніжына атрыма-«Пісьменнікі Саагаснай Беларусі».

На тэрыторыі Паддубіцкага сельсавета Івянкіна раёна наа-дзіцца кніга вядомага беларуса-га пісьменніка В. Дуніна-Марцін-кіна. Насельніцтва раёна ўшаноў-ваць паміж пісьменніка-мі. Пры паддубіцкай сямігодняй школе стварэцца музей пісьме-ніка. Школьнікі часта бываюць у стогодовага камсамольца Мішана В. нёндзевіча Сірундзі, які памітае аб тым, як Дуніна-Марцінкіна жыў у Лёсчыцы, і дэзавольца з аўтары-скай успамінамі аб пісьменніку.

Уступіў у строй шырокая-раны кінатэатр у гарадскім па-селі Гарадзля. Ён пабудаваны па праекту, распрацаваным на высо-кім архітэктурным узроўні. Да па-слуг навабудаванага прасторна-га залы, вялікай глядзельнага зала на 400 месца, розныя дапаможныя па-мешчаны.

У Смалевічах заканчваецца работы па будаўніцтву раённага Дома культуры. Гэты манумен-тальны будынак заахрыма ан-самблём будоўлі плошчы раённа-га цэнтру.

У Вілейскай гарадской біблі-ятэцы адбыўся літаратурны вечар. Амаатары беларускай літаратуры абавяжаліся раман «Вясенні лі-тві» У. Карлава. Аб кампазіцыі твора, яго мове і мастацкіх яка-сцях гаварылі рабочыя Я. Пагула, Я. Чырвоны, настаўнік А. Нар-ковіч, З. Таўніна, журналіст Б. Маньчэвіч і інш.

Адбываюцца новага рамана У. Карлава адбыліся таксама ў зборачным цэху Мінскага радыё-завода, у Беларускай інстытуце механізацыі сельскай гаспадаркі.

«Любоў Яравая» — на студэнцкай сцэне

Драматургічны гурток Брэскага педагагічнага інстытута ім. А. С. Пушкіна амаціў паставіць на п'есе К. Трайнова «Любоў Яравая». Добра выканала ролю Яравой Та-мара Усцінава. Удалымі былі во-бразы Міхалі Яравой і матроса Швадзі ў выкананні студэнтаў Уладзіміра Беластоцкага і Генадзія Сібірава. У астаўцы ролі былі заняты студэнты: Н. Працэва, Я. Крыва, У. Ераніон, І. Ня-стрыча, С. Паўлюкава і іншыя.

Драматургічны панакіх свой спектакль на сцэне прадпрыем-стваў горада.

С. СУПРУН, В. ЖУНОВІЧ.

ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

5 студзеня 1962 года. 3

Герой пазмы, шматлікія і непаўторныя ў сваёй тыповасці, быццам пераселены на старонкі твора а-пад саланымі мужыцкіх страх. Сярод іх працавітыя і гультаі, шпілія і фанатэрысты, беражлівыя і марнатраўцы. То з пахвальнай і дабрадушнай гумарам, то з іроніяй і рэзім асуджэннем малое аўтар іх вобразы.

Вось селянін Паўчунас. Абыякавы да гаспадаркі, гэты абібок на пачатку талка так набраўся, што згубіў касу. Надыйшла новая кавашка, і Паўчунас едзе ў горад, каб купіць новую касу. Але... прапавізе тут свайго надойшага коніка і дабіраецца два тыдні дамоў пешкі.

Вусмакі станоўчых герояў пазмы гультайства і п'янства, махлярства і беспадатнага зухаватства. Здарэў з якой паваягай, з якой лобасцю ставіцца да сумленнага, шчырага працаўніка. Прыгонны Крызас, у лапцях, у кажуку, паравозавецца з селянінамі, якія ігналяжылі на свой непрыязны знешні выгляд, спявае лепш за ўсіх птушак. На-роднаму мудрым, добрым і спра-ведлівым паказаны селянін Лау-

рас. Ён шануе зямлю-карміцель-ку, спагадліва ставіцца да коніка-га жыгоча стварэння, радуеца і сонцу, і ветру, і травіцы, і ша-дуе, што ён чалавек такі кароткі.

Сімпатны аўтар пазмы заўсёды на баку сялян, бо яны — стваральнікі ўсяго на зямлі. Сяляне ведаюць сабе цану і цану тым, хто, жывучы з іх працы, пагарджае імі!

Іншы папак заняпаў смеецца з сялян працавітых, Грэбе нашую працаву, кепкі строіць над намі. Быццам без нас мог бы, нос свой угору здаўраў, хадзіць ён ці пірагі свае есці, каб жонка ў хлявах не хапала. Што б рабілі паны, каб пазвалі іх селяніна?

Праз усю пазму лейтэматызм праходзіць думка аб першачарговым абавязку чалавека—праца-ваць. Праца — аснова ўсяго. Яна крыніца матэрыяльнага дабрабы-ту, у ёй зарукі здарова і мараль-най чысціні.

Душыя рукі, якія хвацця за працу бярэцца,— Найдарэжыш з дароў, што нам госпадан богам пасланы.

гаворыць вайт Прычусь. Па-сутнасці, уся пазма — гэта гімн пра-цы, гімн чалавеку-працаўніку.

Праўдзіва адлюстраваны жыццё селяніна, аўтар паказвае, што іх праца — паднявольная, кар-тарная. Сяляне скандзюцца на бесчалавечнасць антаўнаў (кі-раўнікоў каралеўскіх маёнткаў—М. Ц.), на непамярены падаці, на жорсткасць нягледзячы і прыга-нага. У пазме нямама карцін, якія красавоюць свечача аб жу-дасных умовах жыцця прыгонна-га, аб тым, як ён, галоўны зясі-ленны, пражывае будлам, арэ і сее, жне і маюцца.

Узвышаючы простага працаў-ніка, пазт у той жа час вельмі часта гаворыць пра разбэшча-насць, абязбожансць паноў і па-панкаў. Яны ў пазме пастаўлены ў шматлікай сітуацыі, выяўляючы ў вачах сялян ні на што няздаты-мы, пустымі і нічымі. Праў-да, памылкова лічыць ізаляцыю грамадскім ладам той, пры якім паслужнымі, набожымі селяні-намі будуць кіраваць добрыя, спра-ведлівыя паны, аўтар падае во-бразы і спагадлівага чужака-амтаўна, і дружалюбнага, «свой-скага» вайта.

Герой твора паказаны не толькі за работай. У пазме — гэтым шы-рокім эпічным палатне — знайшлі адлюстраванне абразы, набытыя тра-дыцыі і звычкі, абразы і вера-бавы.

У НАШ вельніны час будаўніц-тва камунізму надзвычай актуальнае пытанне выхавання савецкіх людзей у духу патрыя-тызму. Адсюль зразумела, якое вялікае пазнавальнае і выхавальнае значэнне мае літаратура аб во-днім краі. Мы маем на ўвазе не толькі кнігі па гісторыі ці геа-графіі рэспублікі або вобласці, а самай разна-стайную літарату-ру аб людзях гэ-тага краю ў міну-лым і сёння, аб іх культуры і звы-чках, аб прыродзе і карысных вы-капках, сельскай гаспадарцы, прамысловасці і інш.

Краязнаўчая работа — адзін з важных участкаў бібліятэчнай ра-боты. Мець усю літаратуру аб родным краі — задача кожнай бібліятэкі, ад рэспубліканскай да сельскай.

Нядаўна мне давялося пабыва-ць у бібліятэках братняй Літвы. Там я знаёміўся і вывучаў вопыт краязнаўчых работ у вайных лі-тэратурах. Вядома, што ў гэ-тага работніка сканцэнтравана ў краязнаўчым аддзеле рэспублі-канскай бібліятэкі, якая знахо-дзіцца ў Каўнасе. Адзель гэты яшчэ малады, усяго каля года ар-ганізаваны, але ў яго рабоце ёсць ужо шмат чаго станоўчага і паву-чальнага. Увесь фонд аддзела рас-таўлены наступным чынам: А — кнігі, выданыя ў Літве на лі-тэўскай мове; Б — кнігі, выданыя ў Літве на рускай мове; С — кнігі пра Літву, выданыя за яе межамі на розных мовах. Асоб-на выдзелены рэспубліканскія пе-рыядычныя выданні на літэўскай мове і перыядычныя выданні на іншых мовах.

Прыемна адзначыць, што ўвесь фонд аддзела прыведзены ў пара-дак. Задачы аддзела Алігман-скае Літэўскае і супрацоўнікі яго Мітузене, Вільняны. Юргутэ са-мі падбіраюць краязнаўчую лі-таратуру, трымаюць цесную сувязь з букністэчнымі магазінамі, акуль-ся літаратура аб Літве трапляе ў краязнаўчы аддзел бібліятэкі. Ка-лі ж рэдкія экзэмпляры кніг зна-ходзяцца ў прыватных асоб і іх нельга набыць, гэтыя кнігі мікра-фільмуюць. Бібліятэка мае сваю майстэрню. З вельмі рэдкіх, адзі-наквых кніг, якія ёсць толькі за межамі рэспублікі ці Савецкага Саюза, робіцца фотакопіі. Такім чынам, дакументы стараінай пра-цы супрацоўнікаў краязнаўчага аддзела ні адна кніга аб Літве не губляецца, а так ці іначай тра-пляе ў рэспубліканскую бібліятэку.

Увесь краязнаўчы фонд адлю-страваны ў алфавітным і сістэма-тычным каталогах, у персаналь-ным, сістэматычнай і тапаграфі-чнай картатэках аддзела.

Супрацоўнікі аддзела часта пі-шучы на краязнаўчы тэмы ў пе-рыядычным друку і ў літэўскім ча-сопісе «Бібліятэчная работа». Су-працоўніца Мітузене падрыхтава-ла да друку дапаможнік па кра-язнаўчай рабоце для рэальных і сельскіх бібліятэчных работнікаў.

У аддзеле ёсць таксама карціны, партрэты, фатаграфіі, плакаты, скульптуры на краязнаўчую тэму.

завані тагачаснага літоўца, усё яго светадзуданне.

Пазма пільсася ў надзвычай трагічны для народа час. Землі, на якіх жылі захаднія літоўцы, ішчэ ў трынаццатым стагоддзі былі заваяваны нямецкімі рыца-рамі. Палпаўшы пад уладу феадалаў-прыгоннікаў, літоўцы цярпелі сацыяльны і нацыяналь-ны ўціск. Чужаземцы імкнуліся анімаць народ, знішчыць яго. Таму на многіх старонках твора, прасякнутага глыбокім патрыя-тычным пацужэннем, высеянаюцца тыя, хто пераімае і вяртае, і мову захаднікаў.

Аўтар пазмы ў поўнай меры ва-ладае ўменнем пазітычнага га-варыць аб самым, здавалася б, звычайным, будзённым. Пераваж-на не выходзячы за рамкі сялян-скіх інтарэсаў, ён вядзе размову аб касцёх і довах, аб вывазцы гною, аб агні і абыходжанні з ім, аб шкодзе, якую прыносіць ваў-кі, і г. д. Але гэтыя звычайныя з'явы ці падметы, асветленыя праніклівым розумам, намалёваныя зіхатлівым пазітычным фар-бамі, важкім і чыстым, як само сялянскае жыццё, словам, стано-вочна пазыяй, вабяць саім ха-растом. Вось, напрыклад, апісан-не касбы:

Мне далася, — нібыта ўвесь свет тут сшышоў на бітву. Па-над тугамі прыростамі бліснулі вострыя шаблы... Ліямонт жалобны пацуюсь з усіх папдаюў незлічоных: Тысячы кветак на іх толькі-толькі квітнелі, пачыналі, Тысячы іншых зусім не паспелі, яшчэ няжы распусціцца.

Быццам селянінскі дзеці, гулялі адны з іх, а побач, Сівабародыя ўжо, нахільяліся сонна другіх.

Смерць тут прайшла з касою, парэзала траву і кветкі...

Вялікае маса ў пазме адвеле-на прыродзе. Нібы жывая істота, з усімі ўласцівасцямі і прыметамі, выступаюць тут вясна і лет, а-сень і зіма. Чалавек і прырода існуюць у цеснай, непарыўнай узасамсузвязі. З'яўляючыся як бы неад'емнымі часткамі, героі пераўтвараюць прыроду, чэрпаюць у ёй сілы і раласць.

Выдатны помнік літаратуры лі-тэўскага народа — пазму Крыс-ціёнаса Данелайціса «Чатыры пары года» — беларускі чытач успрыме з задавальненнем. Ён будзе ўдзячны перакладчыку Алесію Зарыцкаму, які зрабіў карысную, патрэбную справу.

М. ЦІХАНЧУК.

Усё гэта, зразумела, салвейнічае вывучэнню і папулярызаванню лі-таратуры па краязнаўству, а таму заслугу мае шырокага пераіма-ня.

Бібліятэкарам нашай рэспублі-кі неходзіла шыроў разгортваць работу па выяўленню і дбайнаму абіранню літаратуры і іншых ма-су.

Краязнаўчая работа ў бібліятэцы

тэрыялаў аб родным краі. Кожная абласная, раённая, гарадская ці сельская бібліятэка павінна ста-ранна збіраць і захоўваць матэры-ялы аб сваім раёне, горадзе, во-бласці ці вёсцы. Да гэтых матэ-рыялаў адносяцца газеты, кнігі, брашуры, лозунгі, фатаграфіі, кар-ціны, розныя дакументы. Кра-язнаўчы фонд у кожнай бібліятэ-цы павінен быць асобна вылучаны з агульнага. Яго добра было б, каб раённая газета захоўвала ў бі-бліятэцы, а не знічалася праз пэ-ўны час, як гэта робіцца дзе-ні-дзе цяпер. Які каштоўны кра-язнаўчы матэрыял выпадае з рук бібліятэкараў! У вёсках, раённых цэнтрах і гарадах, асабліва там, дзе няма краязнаўчых музеяў, збіранне і захоўванне карцін, па-ртрэтаў, фатаграфій, розных да-кументаў і прац народных умельцаў дапаможа паўней адлюстравць гісторыю роднага краю.

Намюгта трэба палепшыць ра-боту аддзела беларускай літэрату-ры Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна. Шмат якіх рэдкіх кніг па краязнаўству нестася ў бі-бліятэцы, а таму трэба лепш ар-ганізаваць кнігаабмен з бібліятэ-камі іншых рэспублік і гарадоў, аса-бліва Масквы, Ленінграда, Кіева, Вільнюса, Каўнаса, Рыгі і інш. з

Кнігі... Многа іх на паліцах кніжнага магазіна № 10 Гомель-скага аблкінагадзю. Есць тут лі-таратура па ўсім галінах ведаў—грамадска-палітычная, мастацкая, навукова-папулярная, медыцын-ская, сельскагаспадарчая, падруч-ная і інш. Рэдка хто з пакупнікоў выходзіць з магазіна без кнігі. Прадаўцы тут людзі ветлівыя, гаспадыня, ведаюць сваю справу.

Каля 20 год працуе ў кніжным галлі прадавец Іда Герман. Вось ужо 11 год стаіць за кніжным прылаўкам Соф'я Кундзіна. Яе твор заўсёды свеціцца добрай ве-лічай усмешкай, яна ўмее пара-ціць пакупніку патрэбную яму кні-гу. Здаецца, зусім нядаўна пры-шла за кніжым у яе лаўку кам-самолка Зінаіда Рымалюк, а ця-пер гэтую жшчхладаскую, вяс-селую дзяўчыну часта можна су-стрэць за сталікам з кнігамі на вуліцы горада, у прадуктовым або прамтаварным магазіне.

— Часта бывае так, што ча-лавеку некалі заціў у кніжны ма-га-

□ Работнікі Цэнтральнага дзяр-жаўнага архіва Мастрычынскай рэ-валюцый і сацыялістычнага будо-ўніцтва знайшлі рукапіс артыкула Якуба Коласа пад назвай «18-я га-давіна». Артыкул — гэта ўспамі-ны аб годзе настаяўка Мінскай губерні ў 1906 годзе ў вёсцы Мі-калаеўшчына. Напісаны ён на вузкіх, узмоўных лістах, паперы, чарні-равы і падпісаны літарамі «Я. К.».

□ Знайшлі ласёвы пойс, які ў пачатку мінулага стагоддзя наслі-накаторы селянін — было даўнім жаданнем работнікаў беларускіх музеяў. Але такі экспанат здабыць не ўдалася. Нядаўна жыхар вёскі Лосі Навасіўскага раёна С. Мазала перадаў Беларускаму дзяржаўнаму гісторыя-краязнаў-чаму музею ласёвы пойс, які на-ліў у яго бацька і дзед, С. Мазала расказаў, што і ў той час такі пойс быў вялікай рэдкасцю. Наслі-лі яго аднаго паліўнічага ўмел-лі і адрэаі. Але затым ласё бы-ло складана справаць. Па-першае, у сілы не было зборі, а па-другое, паліваць на ласё прыгонным не дазвалялася.

□ Пёса «Домік-пернік» чэшскага драматурга Стэгіна спадбалася акадэмікам мастацтваў Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра. Яны вырашылі падрыхтаваць спектакль у свабодны ад работы час. Па выхадных днях ішлі рэпе-тыцы, пісаліся дэкарацыі, рыхта-валіся касцюмы. Артыстам у па-дрыхтоўцы дэкарацыі дапамагалі вучні 14 і 3 школ горада. Сёння закончылася работа над спектаклем, у якім галоўныя ролі выконваюць маладыя артысты Т. Шаціна, С. Каваліна, У. Му-харскі і іншыя. Дэкарацыі рыхта-ваў малады мастак М. Януш. Ра-жысёр спектакля камсамалец Г. Дубаў.

□ Работнікі кінатэатра «Перамо-га» арганізавалі паказ мастацкіх, дакументальных, хронічных і на-вукова-папулярных кінафільмаў аб прыродзе. Гледачы прагледзяць фільмы «Белавеская пушча», «Наш сябра-шпан», «Мы — твае сябры, прырода», «Сцежкінае друччя», «Азеляніне савецкіх гарадоў» — усёго дзевяціцца кар-цін.

□ Дирэктар Рудалінінскіскай с-мідарова школы Жалудзецкага ра-ёна Іванстанцін Ігнатэвіч Дзятчэ-вічкі кінагола. За многія гады работы ён набыў шматкім Ма-скавы, Вільнюса, Ленінграда, Гродна, Мінска, Масквы і іншых гарадоў краіны каля дзюся тысяч тамоў палітычнай, мастацкай, на-вуковай, сельскагаспадарчай і тэхнічнай літаратуры.

Нядаўна К. Дзятчэвіч аб'явіў, што сваю асабістую бібліятэку ён а-дае аднавісцям. Дзятчэвіч можа ўзяць тут для чытання цікавую для яго кнігу.

Мазурна з балета «Лебядзінае возера» у выкананні групы маладых артыстаў.

Ужо не першы раз Беларуска-і тэатр оперы і балета праводзіць традыцыйны агляд маладых артыстаў балетнага мастацтва. На-прадэдні новага 1962 года такса-ма адбыўся агляд маладых выка-наўцаў, арганізаваны па ініцыяты-ве і пад кіраўніцтвам галоўнага балетмайстра тэатра А. Андрэева і балетмайстра-рэпэцітара Н. Сту-кальніка.

У вялікім канцэртце, праграма якога была вельмі цікавая, па-рознаму раскрыліся творчыя ін-дывідуальнасці і таленты арты-стаў. У балетах «Дон-Кіхот» і «Шнеўнушчыні» у добрай класічнай форме стаявалі і свае пераі М. Патрова, С. Бастун, Я. Казакоў і Э. Швабоўскі.

Сваё права на выкананне ролі Зігфрыда ў «Лебядзіным возе-ры» давеў Л. Чэхавіцкі.

Добра танцаваў у «Лебядзіным возеры» Я. Паўлюш, лёгкая і зграбная ў «Вальсе» і «Польцы» І. Лабачова, выдатным партнёра-мі зарэкамендавалі сябе А. Жу-коўскі і М. Грышчанка. Асабліва ўдала выступілі на аглядзе М. Ку-менка, які выканаў вяршыцы з балета Б. Асаф'ева «Полымі Па-рыж». Лёгка скачок, аялікая эк-спрэсія зрабілі яго танец вельмі выразным і выклікалі апладыс-менты гледачоў. Звяртаючы на-свае ўвагу выпусніцыя Белару-скага хараграфічнага аучылішча С. Цітовіч і артыст С. Радзевіч, якія выконвалі «Іспанскі танец».

Побач з моладдзю ў канцэрте-аглядзе ўдзельнічалі і вядомыя майстры беларускага хараграфі-чнага мастацтва — народныя арты-сты БССР Л. Ражанава, заслужа-ныя артысты рэспублікі В. Кры-кава, А. Карзінькова, І. Савельева, Г. Мартынаў, М. Шахў і іншыя.

Такія садружнасць вопытных ак-цёраў з творчай моладдзю пры-несла добрыя вынікі. Але гэта не азначае, што веча балета прай-шоў без усялякіх недахопаў. Не-каторыя канцэртныя нумеры былі недарэдаваныя, мелодыя артысты не заўсёды адчуваў сябе ўпэўне-нымі ў рухах, якія патрабуюць высокай тэхнікі танца. Нельга таксама даведаць арганізатарам агляду тое, што ў яго праграме амаль адсутнічалі беларускія тан-цы і сцэны з беларускіх балетаў. Адзіны паказаны на канцэрте на-

С. Бастун і Э. Швабоўскі вы-конваюць па-дэ-дэ з балета «Шчаўнушчыні».

цыянальным нумар «Беларуская полька» — быў бодны і не вельмі цікавы па задуме. Балетная моладзь нашага тэа-тра пазказала на гэтым аглядзе свае творчыя магчымасці і даляла сваё права выступаць з сур'ёз-нымі танцавальнымі партыямі. Каб рэалізаваць гэтыя магчымасці ў штодзённым рэпертуары тэатра, патрэбна далейшая напружаная праца маладых артыстаў і чупыя, уважліва адносіны да іх кіраў-ніцтва балетнай трупы.

Г. ЮЛІНА.

Мазурна з балета «Лебядзінае возера» у выкананні групы маладых артыстаў.

НАВИНЫ КУЛЬТУРЫ ЗА МЯЖОЙ

УНІВЕРСИТЕТ ІМЯ 17 ЛІСТАПАДА
У ПРАЗЕ

У сталіцы Чэхаславакіі Празе адбылося ўрачыстае адкрыццё ўніверсітэта, прызначанага для на-вучання замежных студэнтаў, колькасць якіх расце ў Чэхасла-вакіі з кожным годам.

З мэтай уважэввання памяці ахвар эверскага расстрэлу чэшскіх студэнтаў у лістападзе 1939 г. ня-мецкімі фашыстамі, ўніверсітэту надала імя 17 лістапада.

Сёлета ва ўніверсітэце будуць арганізаваны тры факультэты: факультэт чэшскай мовы і тэхні-чнай падрыхтоўкі, факультэт пры-роднаўчальных навук і тэхнікі, фа-культэт сацыяльных навук. У 1962—1963 навучальным годзе наме-чана адкрыць яшчэ два факультэты. Сёлета да занятак прыступаюць тры тысячы студэнтаў. З кожным годам іх колькасць будзе павяліч-вацца. Ва ўніверсітэце прымоцна студэнты ў адвядзенні з куль-турнымі пагадненнямі паміж Чэ-хаславакіяй і краінамі Ланішскай Амерыкі, Афрыкі і Азіі ў рамках супрацоўніцтва з Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый і ЮНЕСКО.

ПЕРШАЯ МУЗЫЧНАЯ КАМЕДЫЯ
У ГАНЕ

Нядаўна на сцэне опернага тэ-атра Акры была пастаўлена пер-шая музычная камедыя пад на-звай «Абавален», створаная мяс-цовымі аўтарамі.

Хоць пастаноўка і не дала по-нага збору, сам факт з'яўлення яе

важна-важна ў культурным жыцці краіны, якая знамянае на-радзэнне нацыянальнага тэат-ральнага мастацтва.

У п'есе расказваецца пра сумна-ле Ахое, які, знаходзячыся пад уплывам старых традыцый, не можа знайсці сабе месца ў вялі-кім сучасным горадзе. Нягледзя-чы на ўсё сур'ёзнае сюжэта, аўтар п'есы М. Алаі-Морці ўла-сціва ўнесці ў яе гумарыстычныя струмені, ажывіў яе смешнымі сі-туацыямі.

Камазітату і адначасова па-станавішчыку п'есы Сака Акаю ўдалося добра спалучыць наро-дную музыку і абраднаыя танцы За-ходняй Афрыкі з паказам жыцця сучаснага горада.

КАШТОУНА ЗНАХОДКА
АРХЕАЛАГАУ ЧАХАСЛАВАКІІ

У час археалагічных раскопак у Шале-на-Вэзе (Славакія) была знойдзена частка чэрапа чалавека. Даследаванні, праведзеныя Інсты-тутам археалогіі Славацкай ака-дэміі навук, паказалі, што чэрап належаў чалавеку, які жыў яшчэ да перыяду чалавечага разумінага. Побач са старой знаходкай чэра-па неадвартальна ў Ганоўцы но-вае адкрыццё пацярпела тэорыю, што тэрыторыя Чэхаславакіі была заселена 150—200 тысяч год наза-д і адгравіла вялікую ролю ў пе-рыяд развіцця чалавека.

ШТО ЧЫТАЮЦЬ ВЕНГРЫ

Нядаўна венгерскі літаратурны шоталандык «Элет ес Ірадалом» змясціў на сваіх старонках вынікі апавяданняў чытачоў, праведзена-га ім з мэтай выяўлення, якія пі-сьменнікі карыстаюцца ў Венгры найбольш папулярнасьцю.

Згодна адказу, прысланых 14 тысячамі асоб, якія належалі да розных сацыяльных груп, самымі папулярнымі з'яўляюцца чатыры класікі венгерскай літаратуры — пісьменнікі Жыкай, Гардні, Мо-рыс, Мікіш і паэты Пётфі і Ара-ні.

Сярод замежных пісьменнікаў, кнігі якіх больш за ўсе чытаюць у Венгры, аказаліся наступныя: Жюль-Вэрн, Бацька і сын Дюма, Шалаў, Гоголь, Леў Талстой, Максім Горькі, Стэндаль, Аляксей Талстой, Твен, Ластаскі, Хемін-гуэй, Вальзак, Тонас Міан, Шке-пір, Гаўзак, Лондан і Чэзю.

Бюлетэнь ЮНЕСКО

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБАРЭ-ВІЧ, В. У. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОУ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць будзённымі — 3-11-03.

два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

Раман аб нараджэнні рэспублікі

Імя літоўскага паэта і празаіка Антанаса Веньцлава даўно вядома беларускаму чытачу. Паасоб-ныя вершы і аповядныя пісьмен-нікі на нашай мове друкаваліся ў зборніках і на старонках газет і часопісаў.

Сёлета ў кнігарнях з'явіўся новы буды твор А. Веньцлава — раман «Дзень нараджэння», пера-кладзены на беларускую мову С. Дзяргавым і М. Татутам.

У творы адлюстраваны падзеі 1940 года, калі прапоўныя Літвы, падтрыманыя народам Савецкага Саюза, стварылі Савецкую рэспублі-ку. Гэта быў надзвычай напружа-ны і складаны час. Пакжар другой сусветнай вайны, распапе-ны фашыскай Германіяй, зай-маўся шыроў і шыроў: заняволена-ны былі Чэхаславакія, Польшча, у літоўцаў быў адабраны Клай-педскі край...

Пісьменнік вядзе чытача праз гарады і мястэчкі, праз маёнткі і вёскі, знаёміць з прадстаўніка-мі многіх сацыяльных слаёў. Па-рознаму ставіцца яны да падзеяў, па-рознаму непакідаю іх лёс Ра-дзімы, нацыі.

У рамане паказана гніласць буржуазнага дзяржаўнага апарату, выкрыта праджынае смета-наўскай прыватнай кляі. Сам пра-дзент, яго міністры і кміоўнікі да-бавіцца перава за ўсё аб уласным дабрабыце. Пры першай жа не-баспэцы яны, нібы пакуці з то-нучага карабля, разбегваюцца хто куды.

Пустымі, нічыміміныя выглад-даюць і прадстаўнікі так званата вышэйшага свету: буржуа, паме-шчыкі, ваенныя. Палкоўнік Даб-ба-Дабавіц пры першым паху пораху «дэмабілізаваў» сам сябе; плямёнікі міністра Віршпа, ма-лоўчык з фашысцкімі замашчамі, думалі толькі пра віно і жанчын; памешчык Швітрис, які нажыўся на продаж зброі (усё роўна, каму прадаваць — франкістам ці рас-публіканцам), заклапочан адным: як змясціць грошы ў замежныя банкі, як ачытаваць сваю скуру...

У краіне паноу жорсткай рэжым, які з кожным днём усё больш і больш становіцца падобны на фашызм. У краінах краіны пра-нікаюць замежныя маіналісты, разведкі імперыялістычных дзяр-жаў гаспадарыць у Літве, які дома.

Але сапраўдныя героі рамана — не «правасільні», не прадстаўнікі пануючых класаў. У яго герой — народ, які многа цярпеў, точыі злосьці і нявыясныя зборыцы сілы. Аўтар паказвае, як расце пратэст, як пранікаюць ідэі свабоды і ра-валюцыі на фабрыку, у хатніу батрака, у дом інтэлігенцыі. Вось саміа прафесара Мікаласа Ка-рыёва. Чалавек радыкальных по-

